

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ȚI.

Pe un an 12 flor., pe șase luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe un an 40 fr., pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oserii garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrierile nefrancoate nu se primesc. — Manuscrisurile nu se retrămit.

N° 86.

Duminică, 19 Aprilie (1 Maiu).

1887.

**Datori suntemu ori nu se ne jertfim
pentru cauza națională?**

II.

Brașov, 18 (30) Aprilie.

Să ne închipuim un sat românesc dintre cele multe câte le avem în această țară: în mijlocul acestui sat se află o curte mare cu o casă domnescă; în casă trăiesc un mare proprietar român, om independent, care a ajuns la o frumoasă stare prin sîrguința lui și prin munca omenilor din sat, cari îi lucrează pământurile și îi cară în șurî rólele câmpului.

Să ne închipuim mai departe, că peste acest sat este pus un solgăbiru ungar din cei mai vrășmași, reprezentantul guvernului în acel sat, și că acesta urășce nemul românesc, nu-lu dore inima de omenii din sat, și prigonesce și îi șicanază fără de nici o milă.

Ce se 'ntemplă? Țeranii, cu ajutorul căroră marele proprietar român și-a agonisit averea, se duc în strîmtórea lor la el și se lú róge să sară în ajutorul lor și să i scape de năpasta solgăbirăscă.

Este așadér cauza comună națională a țeranilor din acel sat, care vine și cere să fiă susținută și apărută de proprietarul român cu pozițiune independentă din sat.

Să ne închipuim în fine, că marele proprietar este din întemplare un cititor al „Tribunei” și că tocmai cu o ȓi mai înainte de a se presenta țeranii la el a cetit în această fóia că:

„Omenii cu pozițiune independentă nu sunt datori să se pună în conflict cu guvernul și cu societatea maghiară pentru ca să susțină cauza națională a Românilor; că trăesc mai nesuperați decă n'o facu acesta și totu omeni cum se cade rămân decă omeni cum se cade sunt.”

Ce și va gândi el? — Decă voi sări pentru țeranii, își va dice el, voi veni în conflict nu numai cu solgăbirul, ci și cu fișpanu-pașa, care se face luntre și punte pentru solgăbiru și așa 'm voi atrage asupra capului meu multe de supărări și necazuri. Om cum se cade sunt, și „Tribuna”, care se fălesce că e fóia națională a Românilor, dice că totu om cum se cade voi rămân și decă nu mă voi lua de pėru cu solgăbirul pentru cauza țeranilor romani. — Așadér ca să pótă trăi nesuperați el le va dice țeranilor:

— „Dragii mei! Vė iubesc, căci sunteți muncitori și omeni de trebă și cu totă inima ași face ce'mi cereți și v'ași ajuta, dér nu'm este cu puțință. Vremurile sunt grele și vrășmașii sunt neimpacați, nu vė pot da dér altu sfat, decatu „sė răbdați și se vė păstrați puterile.” Etă așa dice și fóia noastră națională din Sibiu și dór o vrea Dumneđu să se mai schimbe și aste vremuri și se avem și noi deregători mai buni și mai drepti!”

— „Bine domnule — voru rėspunde țeranii — dér păn' atunci noi ne prăpădim de atâtea necazuri. Măria sa solgăbirul, când sunt ȓile frumoșe și amu trebui și noi să ne lucrăm câmpurile, ca să avem de unde să plătim darea grea, ne trimete cu jandarii să facem drumuri. De aceea amu venit la d-ta, care scii carte și scii vorbi și cu domni unguri, că dór vei pótă face ca să mai aibă și ei milă de bieții omeni!”

— „Voi vorbi, dragii mei, voi vorbi, dér vė spun înainte, că n'am nădejde de isbėndă. Dumneđu numai să v'ajute!”

Țeranii se duc cu fețele posomorite și cu capetele plecate, ei sėmțu că au rėmasu singuri pradă volniciei birėscu și dăndu din capu ofėză: „Slabă nădejde! Ungurii ne ȓicu că domnul nostru din sat e omul nostru, ce folosu că a învėtat atăta carte și are avere așa de mare decă nu ne pótă ajuta? Preotul și das-

călu nostru ne totu îndemna să ne trimetem copii la școlă, apoi ce hasnă vomu avė noi de învėțatura lor, decă nu ne voru pótă apăra de nedreptăți?”

Proprietarul rămăne și elu întristat de durerea țeranilor. O voce tainică îi șoptesce, că trebuie să facă ceva pentru ei. Este conștiința datoriei sale ca om și Român, care se mișcă în peptul lui. Dér în momentul când era să se hotărască a prinde caii la căruța spre a merge să apere cauza țeranilor, dă cu ochii din nou de fóia „națională” din Sibiu și, fără să vrea, își aduce aminte de multele necazuri, ce le pótă întempera dela puternicii comitatului decă se va pune în conflict cu solgăbirul. „Datori nu sunt, își va dice, „așa stă scrisu negru pe alb, de ce se-mi mai facu dér din capu călindaru?”

Din momentul acesta cauza națională a Românilor acelui sat va fi lăsată în scirea solgăbirului. Țeranii, vėdėndu că proprietarul nu se pune cu peptul ca să-i apere, se voru rėci de cătră el și nu voru mai merge cu aceași plăcere ca mai înainte să i lucre câmpurile. Astfel relațiunile dintre Românul cu pozițiune independentă și dintre săteni se voru slăbi pe ȓi ce merge, elu le va apăre lor ca unul care este înțelesu cu domni și, când îi va chiama pe moșia sa, voru începe a cărti și a se înderțnici. Atunci proprietarul, vrėndu ași apăra interesele, va trebui să se sprijinesc pe puterea solgăbirăscă în opozițiune cu țeranii și să-i ducă cu pandurii și cu jandarii la câmpu, când va fi mare nevoia, cum se face adeseori în favorea proprietarilor mari unguri și chiar jidani.

„Stau bine cu solgăbirul, îi va învėta elu minte pe săteni!” Gândindu-se astfel, omul cu pozițiune independentă a încetat de a mai fi și om cum se cade, căci *Românul cum se cade n'a mai fostu din acel moment, când datoriu națională i-a impus de a sări în ajutorul țeranilor și a jertfi totul pentru cauza lor sfântă și dreptă, őr elu n'a făcutu nimic.*

Amu adusu acestu exemplu, pentru ca ori și cine să pótă înțelege clar și limpede, de ce combatem noi părerile emise de „Tribuna”, și ca să vėdă, ce urmări rele potu evė nisce articuli scriși cu ușurință și cu nepricepere într'unu timp, când mai multu ca ori și când cauza noastră națională este amenințată și când mai multu ca ori și când ni se cere să ne punem în conflict cu adversarii noștri pentru apărarea ei.

Să trecem acum la alu doilea articol al „Tribunei”, în care ea se acață de noi, din causă că în articolul nostru din Vinerea Pasciloru amu fostu combătutu teoria periculoasă a acelor Romani cari susțin, că nimenea nu e obligat a aduce jertfe pentru națiune.

„Tribuna”, mărturisind că și ea face parte din tagma celor ce nu vor să admită datoriu de a ne jertfi pentru cauza națională romănescă, dice între altele:

„Ni-e greu a ne gândi, că jertfa de sine a Măntuitorului nostru, chiar acestu mai sfântu eveniment în viața omenirii a fostu adusu dreptu argumentu conra noastră.”

„Ei bine! Christos nu din datoriu, ci din iubire s'a jertfit!”

„Iubirea cătră neamul lor avemu să o cultivăm în Romani, decă voim ca ei să se expună și să aducă jertfe pentru cauza romănescă, căci datoriu nu este nimeni, nimeni nu pótă să fiă silitu, decă iubirea nu 'lu îndemna la fapta cea bună.”

„Decă ar fi cineva, care ar voi să redice cuțitul siluirii, să-l redice chiar și asupra noastră: noi ilu respingem, ilu detestăm ca pe unu dușman alu nėmului nostru! Pentru noi nu există altă armă decatu sentimentul comun alu omenilor de bine: stima pentru toți omenii onorabili, devotamentul cătră cei ce se disting în lupta pentru cauza comună și disprețulu adėncu pen-

tru cei ce compromit neamul nostru prin faptele lor ori profită de pozițiunea grea a Romănilor, ca să parvină și să se mănțină.”

„Până aci! — mai departe noi nu mergem.” (Tribuna nr. 78 din 1887).

Cetindu aceste pasaje în articolul de fond alu „Tribunei”, vrėndu nevrėndu, amu trebuit să ajungem la trista convingere, că cel ce le-a scris n'are concepte clare despre ceea ce numesce elu „iubire” și „sentimentu comun alu omenilor de bine” și că n'are de locu concepte despre datori morală a omului în special, că-i lipsesc în fine chiar și cunoștințele elementare despre legile psihice.

Dice „Tribuna”, că Christos nu din datoriă, ci din iubire s'a jertfit. Va se ȓică „Tribuna” pune fațășu, ca doi poli opuși, datori și iubirea și nici ideia n'are despre o *datoriă de a iubi*. Pe semne, că celor ce scriu întrinsa capul le este așa de plin cu alte lucruri, încatu au uitat chiar și de cele ȓece porunci ale lui Moise și de principiile cardinale ale creștinismului depuse în noulu testament. Ei bine, nu este o poruncă în legea lui Moise ca copii să iubescă și să cinstescă pe părinții lor? Și nu demandă categoricu evangelia creștinilor: iubesc pe deaprópele țeu, ca pe tine însuși, iubesc chiar și pe dușmanul țeu?

Basa și isvorul iubirei de omeni este așadér sentimentul de datoriă, și chiar iubirea Măntuitorului nostru pentru omenime a isvorit din datoriă lui cătră Tatăl celu ceresc, care i-a demandat să se aducă pe sine jertfa pentru ca, cum dice evangelia, să redice pe Adamu celu căduțu, mântuind omenirea din robia păcatului.

Cumcă i-a fostu impusă această datoriă rezultă și de acolo, că atunci când era să mergă spre mórtea crucii s'a rugat de părinte seu celu ceresc, cu sudori de sânge pe față, că decă este cu puțință să trecă paharul acesta dela elu. Făcut'a Christos acesta numai puru și simplu din sentimentul de iubire, ori în același timp și din sentimentul de datoriă?

Cum ar pótă să cėră scriptura să iubim chiar și pe adversarii noștri, decă acesta iubire nu aru întemeia-o pe datoriă creștină a omului față cu deaprópele seu? Și nu totu scriptura dice, că păstorul celu bun trebuie să-pună și sufletul pentru turma sa? Acesta poruncă creștină nu este ea óre întemeiată pe datoriă ce-o are unu păstor sufletesc cătră credincioșii sei?

Și decă este vorba de iubire, întrebăm, are „Tribuna” ideă despre ceea ce va se ȓică iubirea de patriă și de națiune?

După cuvintele ei de mai sus trebuie să ne îndoim, deórece ea nu vrea să admită existența unei datorii, pe când filosofi tuturor vėcurilor recunosc că cel mai de căpetenie și mai nobil isvor alu acestei iubiri, este conștiința datoriei, care légă pe individ, ca pe o verigă într'unu lanțu, de patriă și de națiunea sa, a datoriei ce-o are fiă-care cetățėnu de a apăra patriă și națiunea sa nu numai în contra dușmanilor din afară, ci și în contra exploatarelor și apăsătorilor din întru.

„Iubirea cătră neamul lor avemu să o cultivăm în Romani,” — dice „Tribuna”, — decă voim să se expună și să aducă jertfe, căci datoriu nu este nimeni, nimeni nu pótă să fiă silitu.”

Ei bine, este cu puțință să cultivăm în Romani iubirea cătră nėmul lor, fără de a le cultiva mai întâiu sentimentul de datoriă cătră elu? Are „Tribuna” ideia de ceea ce va se ȓică educațiune națională și sėmțu de solidaritate națională? Cum va pótă unu Român din sudul Ardėlului să inbescă de exemplu pe Românii din Maramureșu, unde n'a fostu niciodată și pe cari nu i-a vėduțu niciodată, decă nu va

avé consciința datoriei naționale și a intereselor naționale ce-i lăgă sôrtea lui de a lor? „Dér ce am eu cu Românii din Maramureșu, frecești capul!“ — va dice acela, care n'are consciința acestei datorii.

„Tribuna“, căreia îi lipsesc conceptele de datoriă, nu pôte avé concepte nici despre morală, căci morală fără datoriă nu se pôte cugeta. Astfel ea sfătuesce a se da Românilor o educațiune morală falsă, căci cere să redicăm până la ceruri pe aceia cari aducă sacrificii, nu pentru că această este datoria lor, ci pentru că le convine dintr'ună motivu séu altul, ér pe ceilalți îi deslégă de ori-ce datoriă. „Tribuna“ face idololatriă personală, pe când numai principiile ar trebui să le avem în vedere, ér nu persoanele.

„Datoru“, dice „Tribuna“, nu e nimeni, căci nimeni nu pôte să fiă silitu. La ce silă se gândesce ôre „Tribuna“? Crede că noi o vom pute sili să-și facă datoria, decă nu-o silesce consciința ei? Cei ce au însé consciința datoriei trebuie să se supună și *silei morale*, care adeseori e împreunată cu mari jertfe, suferințe și amarăciuni.

Mai dice „Tribuna“, că pentru ea nu există altă armă decâtu „sentimentul comunu alu ômenilor de bine“. Ce este acestu sentimentu? De unde răsare elu? Cădu'ta din nori, ori răsare din consciința datoriei și a solidarității intereselor? Séu, ca să vorbim filosoficesce, nu răsare elu din cea mai înaltă convingere a Eu-lui colectiv alu Românilor despre interesele comune naționale?

„Tribuna“ mai vorbesce de „stima“ și „devotamentulu“ cătră cei ce se distingă și de „disprețulu“ pentru cei ce compromit neamulu. Pe ce se pôte basa această stimă și acestu dispreț decă nu pe faptul împlinirii séu neîmplinirii datoriei naționale? Cum o se pôte desprețui și excomunica „Tribuna“ pe unu Român, numai pentru că nu iubesc?

Există o armă mai puternică decâtu „sentimentulu publicu“ alu „Tribunei“ și acesta este mustrea consciinței Românului, care trebuie să-i sdrobescă sufletulu, când se va convinge, că nu și-a împlinit datoria cătră națiunea sa, care îi cere ajutoru.

Înainte de tôte este dér datoria, sfânta datoriă națională, care trebuie să ne pëtrundă inimile, ca să pôtă răsări dintrinsa adevărata iubire, adevăratele sentimente de moralitate și de libertate. Numai când se voru unii aceste nobile sentimente în inima Românului, va fi și elu pe deplin pëtrunsu de idea sublimă de jertfire, ideă cere a regeneratú némurile în tôte timpurile.

Înainte de ași da sufletulu pe cruce Christosú a disu: „Dómne értă-le că nu știu ce facu!“ Dintrinsulă a vorbitu atunc numai curata iubire cătră némulu omenescú.

Iubirea cătră némulu nostru este care ne face și pe noi în acestu momentu, ca creștini și Români ce suntem, să uităm de durerea sufletescă ce ni-au causat'o colegii din Sibiu cu învătăturile lor false și să dicem:

Dómne értă-le că nu știu ce scriu!

Din afară.

O telegramă din Petersburgu comunică, că din ordinul șefului institutelor militare de învățământu de acolo au fost întruniți toți elevii acelora în salele corpului Pawlow, ca să asiste la o conferință a conștului general Bogdanovici asupra ultimului rășboiu. Generalulu își exprimă speranța că tinerețea elevilor nu-i va împedea ași dovedi vitejia lor în casul unui rășboiu. Înțelepta politică a Țarului e îndreptată asupra întăririi păcii europene, dér decă această țintă nu s'ajunge și s'ar simți mirosu de prafu de pușcă, atunci — dise generalulu — voru eși din mijloculu lor, alu tinerilor, noui Suwarow și Scobelewi.

Cu privire la cestiunea afgană, „Paris“ află din Petersburgu, că într'unu consiliu de miniștri, Giers a făcutu propunerea, care s'a și primitu, în contra păreri ministrului de rășboiu Wannowsky, ca cestiunea afgană se fiă lăsată ași face cursulu séu, deôrece în Afganistanu se îndeplinesce acum unu procesu de descompunere, care numai mai târziu va face necesară o intervențiune; în totu casulu însé generalulu Komarow s'și țină trupele gata. După o întrevorbire ce a avut'o raportorul din Londra alu lui „Temps“, cu o înaltă personalitate, nu se pôte aștepta nimic bun delă comisiunea pentru regularea granițelor ruso-afgane, ce lucră în Petersburgu.

Anglia a concesu totu ce a cerutu Rusia, spre a vedé până unde merge acesta. Acum Rusia trăgănesce lucrulu și adună mereu trupe la granița afgană în credința că Anglia nu știe despre acesta; dér se 'nșelă. Anglia știe, că Rusia pôte lua Heratul, ér Anglia nu. Dér decă crede Rusia, că 'i vomu permite să năvălescă prin Persia asupra Indiei, éráși se 'nșelă. Ministerulu de rășboiu englesu desfășură o nespūsă activitate. Anglia pôte mobilisa în 24 ôre 60,000 ômeni; mulți nu sunt, dér Anglia contéză pe fidelitatea Sepoys-iloru săi.

După telegramele din Londra însé, semnele nu arată, că Rusia e dispusă a lăsa să-și facă cestiunea afgană cursulu ei. Oficiulu „Reuter“ publică din Bombay sciri din isvoru indigenu afganu, că Rușii au 2000 de ômeni în Kilif și că întăresc garnisóna din Penideh (probabilu că Penjdeh). Guvernatorulu din Tașkend a fostu numit cu puteri întinse guvernatoru alu Andijanului (provincia Ferghana), ca să observe cele ce se petrec în Chitral, Ghilgit și Afganistanu. Aci mai alesu lucrurile stau réu de totu, căci revoluțiunea ia proporțiuni mari. Amintitul oficiu comunică din Allahabad scirea dată de „Pioneer“, că întreaga seminția Ghilzais din Shutargurdan spre sudu e revoltată, totu asemenea și o parte din seminția Suleiman-Kheyl-Ghilzais și Hazares, cari locuesc regiunea din sudu de Ghuzni.

Cei din Constantinopolu suntu fôrte îngrijați de necontestabilele măsuru militare ce le ia Rusia în Ostu și-și punu întrebarea, că ôre acelea nu suntu preludiulu unui marșu în Afganistanu. Rușii dicu, că acesta atêrnă de atitudinea Angliei în cestiunea bulgară.

De altă parte Rusia desfășură mare activitate și în partea sudvestică. Din Cracovia se telegrafiază, că Țarul a datu ordinu să se încépă imediatu fortificarea Chievului. „Gazeta Narodowa“ raportéză, că unu corp întregu de armată din guvernământulu Charkow a fostu translocatú la Volhynia și Ukrania. Construirea căii ferate strategice Chelm-Brzesc se face cu atâta grabă, încâtu terminarea ei, pusă în perspectivă pentru sfêșitul lui Iulie, se așteptă pe la mijloculu lui Maiu. Totu așa în guvernământulu Lublin se lucră din tôte puterile și cu tôte graba la construirea șoselelor mai importante.

SCRILE DILEI.

Rescriptulu Maiestății Sale cătră archiducele Albrecht din incidentulu jubileului de 60 ani ca ostașu, s'a cetit în Clușiu înaintea armatei în tôte trei limbile: română, germană și maghiară. Rescriptulu cuprinde faptele strălucite și meritele archiducelui față cu armata.

—x—

„Koložvár“ se plânge contra magistratului din Timișoara, susținendu că acesta ar tracta duru pe Ciangăii veniți din Bucovina; 189 de Ciangăii sosindú din Bucovina pentru a se colonisa în ținutul Dunărei de jos au fostu pretutindenea cu dragu primiți — dice foia unghurescă. Comuna „Kekae“, care este locuită de Valachi și de Germani, a încunoscintă pe cale telegrafică oficiatul primăriei din Timișoara despre sosirea Ciangăilor acolo, cerendu-i totodată patrioticulu sprijin pentru Ciangăii. Orașulu, în locu de sprijin, a trimis 8—10 polițiști, cari se huiduescă pe Ciangăii. „Casulu acesta, dice „Koložvár“, a produsu mare indignațiune între cetățeni“. — Dér de te-oru desmînți cei din Timișoara?

—x—

Alegătorii români din cercurile electorale ale Sibii suntu convocați la o conferință electorală în Sibiu pe ziua 1 Maiu n., ér cei din cerculu Cîsnădiei suntu convocați în Boița pe ziua de 5 Maiu n.

—x—

Ministrulu de instrucțiune Trefort încă în 1880 se obligase a da din visteria țerii școlerilor populare din Budapesta o subvențiune de 31,000 fl. În zilele aceste însé ministrulu încunoscintă pe magistratu, că nu e în stare a-și împlini obligământulu, pentru că absolutu nu mai are de unde să dea bani.

—x—

Ministrulu Trefort au ordonat printr'unu emisucularu, ca școlarii, cari lă esamenulu de maturitate au căduți din mai multe obiecte și de aceea au să fiă amanați pe durata de unu an, în casulu când amânarea s'a făcutu în Septemvre, potu repeti esamenulu de maturitate deja în luna Iunie, care urméză mai aprôpe.

—x—

Comuna Vizna din comitatulu Timișu, se află în mare fêrbere. Țerani s'au revoltat în contra proprietarului Ludwig Rugats, au împușcatu asupra lui și l'au

amenințat că-i incendiază casele. Primăria comunală a cerutu dela poliția din Timișoara să trimetă repede gendarmeria. Causa revoltei este unu procesu ce l'a perdutu comuna contra lui Rugats.

—x—

În comitatulu Maramureșiu starea învățământului popularu este cea mai rămasă îndereptulu tuturor comitatelor, așa raportéză inspectorulu școlar unghurescu d'acolo. Numêrul locuitorilor este 227,436; comure sunt 160, dintre cari în cincî n'a fostu școlă, érá în celelalte comune au fostu 220 școle, mai cu semă totu populare. Dintre aceste 41 sunt școle de stat, 3 comunale, celelalte confesionale; în 74 școle limba de propunere este cea maghiară, în 48 pre lângă cea maghiară este și cea rutenă, germană séu română; în celelalte limba de propunere nu este cea maghiară. Învățătorii sunt 248, din cari 53 necualificați; limba maghiară numai 2 nu o știu. Veniturile anuale ale școlerilor sunt 136,273 fl., în care sumă este și ajutorulu statului de 63,502 fl. Pentru lefale învățătorilor s'au întrebuintat 97,494 fl. Obligați la școlă sunt 40,026, din cari numai 16,057 au cercetat'o. Pentru înaintarea maghiarisării statulu și în acestu an a creat 7 posturi învățătoresci noue, sporind subvențiunea cu 4272 fl. — Opintiri zadarnice!

—x—

Ministrulu de interne a permis éráși țiarului „Neue Züricher Zeitung“ să intre în țerile coronei ungare, după ce redactorulu aceleia s'a obligat în scrisu, că nu va mai publica articulu în contra Ungurilor.

—x—

D-lu F. Salles a tradus în limba francesă frumosele nuvele ale Carmen Sylvei (Regina României), scrie „Românulu“.

—x—

În Graz s'a constituită o societate pentru întemeierea unei comunități bisericesci comune gr. or. și pentru zidirea unei biserici comune gr. or. română-sêrbescă pentru ca numeroșele familii și preste o sută de studenți d'acolo să aibă unde căuta și primi mângăiere sufletescă. Spre acestu scopu comitetulu într'unu apelu invită coreligionarii din tôte părțile a contribui ajutore în bani, daruri bisericesci, colecte etc, cari sunt a se trimite președintelui societății Ernst nobil de Zaicz, căpitanu ces. r. în pensiune Graz, Klosterwiesgasse, Nr. 14. Ofertele se voru chita prin țiarele publice. Statutele sunt deja aprobate de autoritățile competente. „Luminătorulu“ observă: „Pre lângă tôte bunăvoința, noi nu ne putem însafeti deplin pentru această întreprindere, fiindu-că suntemu pre pățit în astfel de lucruri bisericesci mestecate cu Sêrbii“.

—x—

În săptămâna trecută a pornit din portulu Brăila trei vapore cu 520 boi din România pentru Italia, spune „Rășboiulu“.

—x—

Poetul și învățatulu germanu Uhland a fostu sêrbătorit, din incidentulu aniversării de 100 ani a țilei născerei, mai pretutindenea de Sasii din Ardealu.

—x—

„Liberalulu“ din Iași află, că rabinulu de acolo a amenințat cu o strașnică *afuriseniă* pe toți aceia, cari voru cumpăra carne dela trunchierii evrei, până la unu contra-ordinu. Causa ar fi scumpetea, căci casapii (măcelarii) nu voru să scadă prețurile, astfel că astăzi carnea, cu tôte estinătatea vitelor, se vinde unu leu chilogramulu.

—x—

Colonelulu Gigartu au plecat în Rusia, ca să aducă cai pentru armata română.

—x—

Archimandritulu Veniamin Popescu, Român din Macedonia, a fostu primit în audiență de Regele României.

—x—

„Bomba“ spune, că în cursulu săptămânei trecute au plecat din Brăila următoarele vapore: 1) Vaporu numit „Dithmarschen“, sub pavilionulu germanu, încărcat pe bordu cu 400 boi, esportarea s'a făcutu de casa comercială-agricolă Cirio, din Neapole pentru Italia. 2) Vaporulu numit „Pelitan“ alu companiei franceze Fraissinet, încărcat pe bordu cu 100 boi, și 3) Vaporulu „Principe Amedeo“ alu comaniei italiene Florio Rubattino, încărcat pe bordu cu 20 boi, esportarea s'a făcutu de d. Romulus Zerman, comerciantu în orașulu Brăila pentru Italia.

Serbările din Brașov în onôrea Episcopului Iónu Popasn.

Brașov, 15 Aprilie 1887.

(Fine.)

Măreț era conductulu, carele însoțea acestu brad. Elu era alcătuit de mai bine de 1000 persoane.

În frunte venia musica pompierilor, care esecuta vesele marșuri, după aceea urmau fruntașii parohiei

Tocile cu praporii bisericesci. Bradul însuși, împodobiți cu panglici, era aduși în picioare într'unu caru cu patru cai, înaintea căruia veniau călări bravii Români din Scheiu Nicolae Purcăria, Dragomir Pulpaș și Gheorghe Cocorand, dintre cari celor doi dintău li se cuvine totu meritul aranjării frumosului conductu. Imprejurul carului și după caru urmau aproape o sută junți călări, împodobiți cu panglici și cu verdeta. Incheierea o făcea întrégă obștea din parochia Tocile, bărbați și femei, îmbrăcați în vestminte de sərbătoare.

Conductul acesta impunător înaintă până la porta bisericeii Sf. Nicolae, unde publicul din biserică îi eși înaintea în procesiune. Musica se opri, de asemenea și junii călări, cari formară două frumoșe colone, era carul cu bradul întră în curtea indesată de publicu. Clopotele sunau cu putere și tréscurie bubuiau, de-și luau aușul.

După aceea se începă sfințirea apei, la care luară parte afară de preoții pomeniți mai sus și părintele Gheorghe Perșenariu din Brașovul vechiu, precum și părintele Craiovénu din Hălhiu.

Când preotul pontifică ridică crucea spre răsărit și pomeni numele Maj. Sale Impăratului și Regelui, tréscurie începă a bubui din nou. Apoi părintele G. Perșenariu se apropiă de bradul, aduși într'aceea la locul, unde avea să fiă plantat, și punendă mâna pe el, rostî câte-va cuvinte pline de însuflețire, a căror încheiere fu cam următoarea: „Planteză acestu brad în onóra Prea Sfinției Sale părintelui episcopu alu Caransebeșului Ionu Popasu. Dumneșeu se-lu țină pe venerabilul arhieru încă mulți ani, spre bucuria noastră a tuturor!“

Unu puternic și îndelungat „Să trăieșcă!“ fu răsnetul acestor elocvente cuvinte și ochii multora dintre cei de față se umplură de lacrimi de bucurie.

După vrednicul parochu din Brașovul vechiu rostî profesorul Andrei Bârșeanu vorbirea, ce s'a publicat într'unul din numerii trecuți ai foiei noastre.

Entusiastice „Să trăieșcă!“ se repetară și după această scurtă vorbire.

Acuma începă stropirea cu apă sfințită a celor de față, musica începă a cânta, sərbătoare plantărei bradului era sfărșită.

Imposantă a fostă această serbare; unu entusiasmu neobișnuit și ordinea cea mai bună a domniț în înțregu decursul ei. Nimenea nu s'a putut depărta neemoționat, nici o inimă adevărată româneșcă n'a putut rămâne neimpresionată! —

Ce frumos era, decă și punctul alu doilea din programul anunțat de comitetul aranjator s'ar fi putut executa, decă onor. Eforia a școlor noastre centrale ar fi permisă iluminarea edificiului gimnasialu!... Decă onorata Eforia n'ar fi avut motive destul de temeinice, destul de grave, când a oprită lucrul acesta, atunci am fi siliți să constatăm, că a făcută forte rău, că s'a pus în conflict cu sentimentul general alu Românilor brașoveni!

Dér se trecem mai departe. Lună în 13 Aprilie la 6 ore dimineața musica pompierilor făcu „reveil“ prin ulițele de competență ale suburbiului Scheiu, vestind, că în Caransebeșu s'a început adevărata și de serbare, era la 9 ore se începă liturgia la biserică Sf. Nicolae, la care luară parte școlarii și corpul didacticu dela toate școlile române din Brașov. Serviciul divin se celebră totu de trei preoți, cântările liturgice fură executate totu de corul condus de d-lu P. Dima, era cuvântarea festivă o țină d-lu Dr. Vasilie Glodariu. Oratorul tractă tema sa mai mult în modu istoric și sfărșî printr'o scurtă descriere a meritelor și activității bătrânului episcopu. —

Banchetul de Lună sera, ținut în pavilionul de veră din grădina hotelului „Pomul verde,“ a fostă totu ce pôte fi mai vesel și mai însuflețit.

Tote clasele societății: comercianți, preoți, profesori, advocați, funcționari, meseriași etc., din Scheiu și din cetate în jachetă și în zăbun erau reprezentate.

În funtea sălei se afla chipul iluminat alu iubilarului, lucrat de pictorul M. Popu ca să se foloseșcă ca transparentă la iluminarea edificiului gimnasialu.

Presidiul banchetului îl purtă veteranul profesor în pensiune, tata Davidu Almășanu, contimporan și amic intim alu parochului și protopopului Ionu Popasu. Musica era cea națională, a lui Gălușcă.

Șirul toastelor se deschise de cătră președintele, tata Almășanu, care închină în sănătatea Prea S. Sale părintelui episcopu.

Apoi toastă d-lu profesor V. Glodariu, pentru sprijinitorii școlor și apoi pentru presă, profesorul Bârșeanu pentru contimporanii lui Popasu și apoi pentru Români din Scheiu, Directorul acestei foi pentru adevărații dascăli românești, profesorul I. Panțu, pentru recunoștința ce o dătoresce ténera generația, Ilustrității Sale, profesorul Vlaicu pentru bărbați cu inimă și de votament și apoi pentru preoți, d-lu N. P. Petrescu

pentru comercianți, d-lu Dim. Iarca pentru unire, d-lu G. Bogdanu pentru ómenii de caracter, d-lu N. Senius pentru ómenii de progres, profesorul L. Nastasi pentru corpurile administrative ale școlor centrale din Brașov, părintele G. Perșenariu pentru corpul profesoralu, etc. De asemenea vorbi unu prea stimat óșpe din România, d-lu Nacianu din Ploesci, era din reprezentantii poporului din Scheiu toastă d-lu Dragomir Pulpaș pentru acei conducători ai poporului, cari în faptele lor sémnă cu Popasu, și au ca și elu inima curată și simțu românesc.

Partea, așa dîcendă, oficială a banchetului dură până pe la 11 ore, era după aceea petrecerea se continuă în modul cel mai animat până în țorile țile următoare. —

Așa au fostă serbările din Brașov în onóra Episcopului Popasu; frumoșe și pline de entusiasmu!

Etimologicum magnum Romaniae

Dicționare și Dicționare

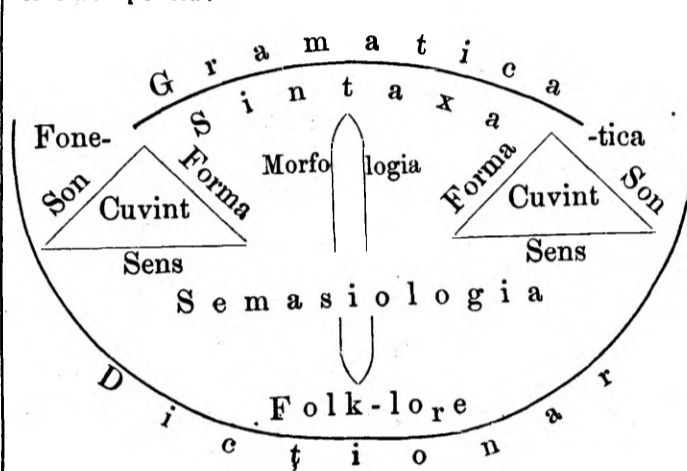
Introducerea la tomul II,

Citită dinaintea Academiei române în ședința dela

13 Martie 1887.

(Fine.)

Gramatica cuprinde o parte dintr'o sferă forte întinsă, pe care dicționarul o îmbrățișeză întrégă. Raportul sinoptic dintre ambele s'ar puté representa prin următoarea figură, din care vedem totodată, că gramatica nu numai se intercaléză órecum în dicționaru, dér încă — chiar când o considerăm în deosebi — se întemeiază pe elu:

Prin „folklore“ se înțeleg aci, nu acele texturi poporane, cari sunt nu mai puțin trebuincioșe gramaticii, fiindu o prețioasă fântână pentru Linguistică peste tot, ci se înțeleg întregul trau presente și trecut alu unui popor, viața lui materială și morală în treptată desfășurare, cu toate ale ei multe și mărunte. Cu câtă acestu trau ne este mai cunoscut, cu câtă noi ni-lu putem înfățișa într'unu chip mai intuitiv, mai văduț cu ochii, cu atâtă mai limpede ne dăm sémă de sensul celu mlădios alu cuvintelor. Cine óre n'ar prîcepe și mai bine nașcerea logică a lui scapă din „excapo“ = din manta, decă ar avea dinaintea-i chiar imaginea acelei mantale, care înfășura pe drumetulu român obosit? Unu dicționaru e dator, după putință, a-și împinge cercetările până la acea margine extremă, căci ținta lui în starea actuală a științei, este de a ne împărtași în istoria fiă-cărui cuvântu geneza totală a unei asociațiuni de idei.

Pe lângă „capa“, poporul român mai avea și alte feluri de mantale, numite „lacerna“, „birrus“, „sagus“, „mantuum“ etc. Putem noi óre cunoșce cu deplinătate pe una din ele, decă nu o simim deosebi de celelalte? Și nu numai când e vorba de lucruri, ci nu mai puțin și în privința cea imaterială a simțimentelor și a speculațiunilor intelectuale, ori-ce graiu, fiă câtă de necioplită sub raportul literar, posedă pentru ori-ce categorie o sémă de sinonim, pe cari le distinge unele de altele, fiă-care din ele avendă o nuanță proprie și dând naștere unor derivate diferite, uneori chiar divergenți. Alt-ceva este „scapă“ și alt-ceva sinonimul „mântuescu“ derivat din „mantum“, adevărată aceeași noțiune fundamentală ca și „capa“. Diminutivul „mantellum“ ne apare deja la Plaut (Capt. III, 3 v. 5—6) cu sensul de „scăpare“:

Nec mendacis subdolis mihi usquam mantellum est meis,
Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum obviam est...

„Mântuescu“, care n'are a face cu maghiarul „menteni“, este format din latinul „mantum“ și însemneză literalmente: acoperu cu o manta de unde pe de o parte sensul de „săuvar“, pe d'alta — la Moldoveni — acela de „achever“, niciodată „laisser tomber“, căci la Români „mantum“ era scurt și ușor, „breve amictum“ nu supărăcios ca lunga „capa“. Fără sinonimică accepțiunea celor mai multe vorbe ne apare într'o umbră, în care ochiul dărește figurile, dér confundă fețele.

Dela Festus până la Suidas, dela Suidas până la Henricus Stephanus, dela Henricus Stephanus până mai în țilele noastre, dicționarele cele mari se mulțumesc cu arătarea sensului imediat vechiu sau nou al unui cuvânt prin întrebunțarea i curat literară într'o construcțiune sintactică. Dér până și această citare a texturilor este generalmente prea-trunchiată, uitându-se că adesea înțelesul celu intenționat alu cuvântului nu se lămurește fără unu lung pasagiu reproducu în extenso. Littré celu d'ânteu a sciut să citeze și tocmai de aceea celu d'ânteu elu a reușit să indice într'o mulțime de casuri nu numai sensurile, dér până și nuanțele cele mai fine ale fie-cărui sens în parte. Grația citațiunilor bine alese, bine cumpenite și bine clasificate, grație totodată

unei pîntrundătoare și interesante sinonimice, opera lexicografului franceș este nu numai unu registru de consultat, ci până la unu punctu o carte de lectură pe când publicațiunea Englesului Murray se asemnă mai mult cu o diagramă: pe una o poți primi ca pe acela tovarășu cu care vorbescl fără să te și urască și — după dîcătorea romană — vorba vorbă aduce; cealaltă este unu felu de scheletu, unu specimenu anatomicu, o hircă cu osciure numerotate într'unu modu forte simetric, pe care trebuie s'o studiezi câte odată, dér cu care unei firii nervose nu îi prea vine la socotelă a rămâne singură în odaia.

Orice mare dicționaru alu unei limbi ar trebui să fie cartea de lectură cea mai răspândită, cea mai atrăgătoare, căci acolo și numai acolo se află deplinul γνῶσις αἰσθητικῆς alu unei națiuni: „cunósťe-te pe tine însuși.“ În locu de acesta, ni se dă mai tot-d'éuna o stenografiă de abreviațiuni peste abreviațiuni, unu nămol de terminologie școlastică, unu laconismu pe care nu-lu întrece nici chiar stilul telegramelor, niște litere microscopice menite a face economie de hârtie și a da ochilor orbulu gânilor, ș'apoi unulu și acelașu tipicu monoton aplicat la bibliografia fie-cărui vorbe, deși fie-care vorbă trăsese ca o individualitate proprie. Tote astea sunt niscă pécate moștenite, în cari se resfăță de bună voe Murray, de cari într'o parte s'a scuturat Littré, și de cari n'a putut să scape ilustrul Iacob Grimm în monumentalul său dicționaru germanu, deși ne spune elu însuși că ar fi dorit să i dea caracterul unei cărți de lectură astfel încât să pótă fi citit ca o petrecere de familie serile pe la gura socei. Tocmai acesta așu vrea și eu, deși străduința e cam anevioasă, căci isbenda afirmă nu dela talentul celu problematic alu autorului, ci mai cu sémă dela temperamentul națiunii cu care are a face Unu Englesu sau unu Germanu cetește césurî întregi, fără a moșai, același pagine cari ar adormi într'o clipă pe unu Francesu, pe unu Italianu, pe unu Român; ér ceea-ce place naturii vioi și neastimpérate a gintii latine, pôte să se pară nu știu cum și nu știu ce duhurilor născute și crescute într'o alfelu de atmosferă. Eu unulu am lucrat și lucrez între Român.

Carte de lectură pentru toți fii națiunii, unu mare dicționaru, zămislit și săvărșit după planul de mai sus, ar puté și n'ncolă să înlocuiescă acele compilațiuni adesea insipide, mai tóte digeste, prin care unu spirit fragedu încă se desgustă de citire, departe de a se instrui petrecendă său de a petrece instruindu-se. Începând dela clasele cele mai elementare și până la balaureat, fiă pentru băieți, fiă pentru fete, ar fi lesne de a spicui, potrivit cu vârsta fiă-cărui, câte unu șir de cuvinte de o varietate extremă, cari nu numai să placă și să învețe, dér în același timp să atingă o țintă cu mult și mai înaltă: a sădi până în băierle inimei cultul raționat alu graiului părintesc.

La întemeierea Etimologicului, dorul Augustului Suveranu, rostit de pe tribuna Academiei, a fost de a mântui din peire: „tote cuvintele vechi, cari altmintrelea voru fi pierdute pentru generațiunile viitoare.“

Orice cuvânt oglindese unu lucru, o ființă, o idee, o datină; aceste lucruri, aceste ființe, aceste idei, aceste datine, eu m'am încercat și mă încercu a le apuca căne-cănesce din ieri și din astăzi alu poporului român; dér pentru ca ele cu adevărat să nu fiă pierdute, pentru ca să pótă rodi cu îmbelșugare în brazdele cele adânci ale țilei de mâne, mă temu a le da seci, sarbede, retezate, ci m'am silit și mă voi sili a le aduce palpitânde de viață pe ogorul neamului românesc.

Ultime sciri.

Salonicu, 28 Aprilie. — Unu număr órecare de Miridiți au măcelărit pe nisce soldați turci cari au profanat mormintele naționale. —

Turcia va concentra de aci înainte trupe în Macedonia și va observa în același timp cu strictetă fruntaria bulgară-macedoniană.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

BERLINU, 30 Aprilie. — „National-Zeitung“ spune, că se va proclama starea de rășboiu asupra Alsației-Lotaringiei, spre a o oferi de urziri trădatore de patriă.

PARIS, 30 Aprilie. — Schnaebele a fost liberatú eri după améđi.

MEHADIA, 30 Aprilie. — Părechia regală română a plecatú eri la 11 ore înainte de améđi, după o despărțire forte cordială.

DIVERSE.

Crimele agrare în Irlanda. — La cererea lui John Morley se împărți țilele trecute între membrii parlamentului englesu o statistică, regulată după provincii, despre crimele agrare făptuite în diferiți ani în Irlanda. Anulu 1845 arată suma totală de 1920; în anul 1880 se comiseră 2585 și în 1881 4439, în 1882 3433, în 1883 870, în 1884 762, în 1885 941, în 1886 1053. În ultimul anu se urcă numărul crimelor agrare în Ulster dela 67 la 88, în Connaught dela 153 la 223, în Munster dela 568 la 631, pe când în Leinster scăđură dela 156 la 114.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursa de Viena din 29 Aprilie st. n. 1887.

Table with financial data including Renta de aur 5%, Renta de hartia 5%, Impozitul calilor ferate, Amortisarea datoriei, etc.

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 16 Aprilie st. v. 1887.

Table with financial data including Renta romana (5%), Renta rom. amort. (5%), Impr. oras. Buc. (20 fr.), etc.

Cursul pietei Brasovului.

din 30 Aprilie st. n. 1887.

Table with exchange rates for Bannote romanesce, Argint romanesec, Napoleon-d'ori, etc.

Advertisement for 'PACEA IN EUROPA' featuring illustrations of men in suits and text describing high-quality clothing and tailoring services.

Advertisement for 'Postavuri de Brunn' and 'Siegels-Imhof' featuring text about clothing quality and tailoring services.

Advertisement titled 'Avisu d-loru abonati!' (Notice to subscribers) regarding subscription rates and terms.

Mersul trenurilor

Valabilu dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predealu-Budapesta si pe linia Teiusu-Aradu-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table showing train schedules and fares for routes between Predeal-Budapest, Teius-Arad-Budapest, and Budapest-Arad-Teius.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile grose.